

gen¹ – wèl werden van april '44 af in de gebieden die door MacArthurs strijdkrachten waren bevrijd, enkele Japanse stukken aangetroffen. Van belang was ook dat in die gebieden meer dan duizend *romoesja's* (geronselde arbeiders) en *heiho's* (hulpsoldaten) werden aangetroffen, die grotendeels van Java afkomstig waren. Ook gingen in de oorlog Geallieerde strijdkrachten er soms toe over, de bemanning van inheemse prauwen te dwingen mee te varen hetzij naar Ceylon, hetzij naar Australië, en in de oostelijke gebieden van de Grote Oost waren er in '44 of '45 soms prauwbemanningen die eigener beweging naar Geallieerd gebied zeilden. Veel meer dan wat lokale inlichtingen konden al die opvarenden van Indonesische scheepjes niet verstrekken.

Zo was er, de gehele oorlog door, slechts één inlichtingenbron die, als zij met succes was aangeboord, dagelijks enige steun had kunnen geven: de Japanse radio-uitzendingen. In hoofdstuk 1 wezen wij er evenwel al op dat die uitzendingen in april en mei '42 in Australië nauwelijks konden worden gevolgd. Het opvangen vond toen plaats in Melbourne. Het was werk van de *Australian Broadcasting Corporation* en geschiedde, voorzover het Nederlands-Indië betrof, in samenwerking met de *Monitoring Service*, de Luisterdienst, van Quispels *Netherlands-Indies Government Information Service*, de *Nigis*. Op Java gaf, zoals in het vorige deel vermeld, het Japans militair bestuur zich speciale moeite om (met inschakeling o.m. van enkele Nederlandse journalisten en Geallieerde krijgsgevangenen) dagelijks teksten uit te zenden die speciaal voor Australië bestemd waren – dat had in '42 en in de eerste maanden van '43 geen enkel effect. 'Het blijft', zo rapporteerde de *Nigis* midden juli '42, 'met de ontvangst van de voor ons zo belangrijke zender Batavia . . . treurig gesteld. Ten gevolge van atmosferische storingen ontgingen ons enige door de Japanners in Indië uitgevaardigde verordeningen geheel.² Van andere werden slechts brokstukken ontvangen.'³ De ontvangst blééf slecht (midden oktober '42 bijvoorbeeld was van de uitzendingen van de zender Batavia '86% in het geheel niet verstaanbaar'⁴) – van april '43 af verbeterde de situatie doordat

¹ Nl. begin '45, toen de eigenaar van een inheemse prauw, die naar Australië moest meevaren, een aantal nummers van op Borneo, Celebes en Java verschenen Indonesische dagbladen alsmede zeven exemplaren van het op Java uitkomend maandblad *Djava Baroe* ('Nieuw Java') bij zich bleek te hebben. ² Die verordeningen golden slechts op Java. Wellicht moet men dus uit de gebruikte formulering ('in Indië uitgevaardigde verordeningen') afleiden dat de *Nigis* er in juli '42 nog geen denkbeeld van had dat Indië bestuurlijk in drieën was gedeeld. Korte tijd later was dat in elk geval wèl bekend. ³ *Nigis*: 'Overzicht luisterrapporten . . . 6-13 juli 1942'.

⁴ A.v., '11-18 oktober 1942'.